

## ФИГУРАТА НА СМЪРТТА В ПОЕЗИЯТА НА ЯВОРОВ

В своя обзор за българската литература през 1906 г. Никола Атанасов характеризира „Безсъници“ на Яворов с думите: „Еlegantно издадените „Безсъници“ на г. Яворова са изобилно снабдени с всички познати и непознати емблеми на смъртта. „Боже мой, си казваш неволно при вида на всички тия страхотии, – няма бедният поет нищо друго освен мъртъвци в живота си не е виждал и срещал!“ – И, като разгърнете сборника, вие навсякъде срещате лед, кръв, скреж, пак кръв, смърт, смърт... [...] Да, призракът на смъртта е оня страшен вампир, който души поета, преследва го всъде, като е преобърнал целия му живот в непрекъсната мъка.“<sup>1</sup> Изключително настойчивият акцент на Яворов върху фигурата на смъртта е забелязан и от други тогавашни критици. Например Др. Друмев пише в рецензията си за „Безсъници“ следното: „Смъртта“ е една поема на ужасите и хладните тръпки. Поетът среща на всяка стъпка хладния и кухия призрак на смъртта и ето ужасът му расте, усилюва се, прониква в най-тънките нишки на нервите му. Където и да погледне, в живота, в пустинята, в светлината, в мрака, във вековете – навсякъде той среща дълбокия, тъмния, бездънния поглед на този безформен, величествен, безначален и безконечен призрак.“<sup>2</sup>

Това, което впечатлява в тази и други подобни оценки<sup>3</sup>, е еднозначният код, с който са прочетени конкретните стихове и с който е мислена смъртта в неговата поезия. Почти без изключение тя е тълкувана като

<sup>1</sup> Атанасов, Н. *Българската литература през 2006 г.* – Българска сбирка, XIV, 1907, кн. 1, с. 26–27.

<sup>2</sup> Друмев, Др. *Безсъници на П. К. Яворов.* – Ново общество, 1908, кн. 5, с. 320–330.

<sup>3</sup> Такива има доста – вж. например известната статия на Людмил Стоянов „П. К. Яворов. Поет на любовта и смъртта“, където се говори за Яворовата „отровената от съблазън за смъртта трагическа страстност на неговия дух, този повелителен копнеж към гибелност“. Единствено в „Любов и смърт“ на Янко Янев ще срещнем една по-различна трактовка: „Това преминаване на земния живот в зората на вечното битие, с чийто химн завършват „Безсъници“, изразява най-дълбоко демоничният шемет в поезията смъртта. Че след това ликуване не започва нищо друго, а пак самият живот – но просветлен и божествен, – с други думи, че смъртта тук не е край, а начало – това е платоновият смисъл в тъй земната песен на Яворова.“